

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Disputatio II. De Syllogismo, ejusque Regulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

quia habitus dum causant, sunt physicè; item præmissæ hoc ipso imprimunt sui species potentiae intellectivæ, dum ex illa prodeunt; Denique species impressæ sunt quid permanens. Econtrâ præmissæ sunt actus transeuntes, & dum causant conclusionem non amplius sunt physicè, cum actus vitales statim transeant.

DISPUTATIO II.

De Syllogismo ejusque Regulis.

Discursûs, & Argumentationis species facile præstantissima est Syllogismus. Prærogativam ejus prorsus singularem stupenda vis, quæ admirabili huic, ac penè divino artificio inest, & utilitas plurimum commendat. Nam vi discursûs syllogistici intellectus noster propter commissos sæpè errores, velut reus constringitur, & quemadmodum in civilibus adhibitis torturæ instrumentis admissum manifestare crimen reus compellitur; ita syllogismi efficacia intellectum captivum quasi victumque ducit, adigitque sæpiùs fateri illud, cui pervicaciùs sese negando opposuerat. Expressit id Synes *Epist.* 44. dum scripsit: *Mirifici enim ad convincendam simulationem sunt carnisces, & ungues quidam ab his excogitati sunt, eadem vi præditi, quâ scientiarum ratiocinationes, ac syllogismi.* Hanc ipsam in sententiam concedit S. Hieron. *super Ezech.* inquiens: *Quidquid in hoc sæcu-*

tem
po-
De-
ens.
lum
icè,

faci-
træ-
stu-
livi-
en-
stus
elut
civi-
lum
llo-
vi-
ud,
Ex-
ifici
ices,
n vi
yllo-
t S.
hoc
ecu-

saeculo perversorum dogmatum est, & putatur robu-
stum, hâc arte subvertitur, & instar incendii in
cineres favillâsque dissolvitur. Vim hujus artificii
ii, qui à fide salvificâ alieni sunt, & veritatem
averfantur, usque adeò horrent, ut plenis buc-
cis contumelias in formam syllogisticam evo-
mentes eam omni conatu studeant eliminare.
Utilitatem ejus non est cur pluribus demonstrem;
deprædicant eam aliæ scientiæ omnes, & præ-
senti argumentandi methodo ex Logica deprom-
ptæ firmitatem suam, splendorem, ac clarita-
tem coguntur magna ex parte adjudicare.
Operæ igitur pretium esse duxi, de nobili hoc
artificio pluribus agere, ac ea, quæ ad illud
pertinent, in speciali disputatione accuratiùs per-
tractare.

ARTICULUS I.

De Principiis intrinsecis Syllogismi.

557. **D**ico. Syllogismus (quem Aristoteles
i. Prior. Cap. i. ita definit: *Est Ora-
tio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab
iis sequi necesse est, eò quod hæc sint*) ad instar alio-
rum operum artificialium duo habet principia
intrinseca, Materialia scilicet, & formalia. *Ma-
terialia* sunt ipsa materia syllogismorum. *Hæc*
rursus duplex est, remota & proxima, *Remo-
ta* sunt termini, ex quibus fiunt propositiones
syllogismum componentes: horum autem in
syllogismo categorico tres assignantur. *Primus*
dicitur *Major extremum*, estque illud, quod in
conclusionem directa locum prædicati obtinet;

Conclusio autem *directa* illa censetur, in qua naturalis servatur terminorum ordo, si nimirum prædicetur id, quod est aptius prædicari. *Alter terminus* vocatur *Minus extremum*, estque id, quod in conclusione directa obtinet locum subiecti. *Tertius* appellatur *Medium*, estque ille terminus, qui bis in præmissis ponitur. *Materia proxima* sunt propositiones; ex terminis enim immediatè fiunt propositiones, ex propositionibus syllogismi.

Principium formale est ipsa forma syllogismi, quæ nil aliud est, quàm apta materiæ syllogistica dispositio, sicut forma domûs est apta dispositio lapidum, lignorum &c. Quemadmodum vero materia syllogistica duplex est, termini scilicet, & propositiones, sic quoque duplex est syllogismi forma, nempe figura, & modus. *Figura*, quæ est forma correspondens terminis, dicitur *apta dispositio mediæ cum extremis secundum subjectionem, & prædicationem*. Est hæc figura triplex: *Prima* est, in qua medium semel subicitur, & semel prædicatur. *Secunda* est, in qua medium bis prædicatur. *Tertia* est in qua medium bis subicitur. Exempla harum vide in Dialectica vulgata. Memoriae gratiâ præfatas figuras his versibus Dialectici expresserunt:

Sub, præ, Prima, sed Altera bis præ, Tertia bis sub. Vel:

Prima semel subicit medium, tum prædicat ipsum:

Prædicat Altera bis, Tertia bis subicit.

Addi-

ad fol. 539.

Modi possibilis 64

Modi Inutiles 54

Aristoteles inventor Syllogismi

TERMINI.

Major -----
 Medius -----
 Minor -----

PROPOSITIONE

Major sub praemissa
 Major sub praemissa
 Major sub praemissa
 Major sub praemissa

FIGURE IV.
 Subpraetion praepretum
 denique praesub.

I Fig. II Fig. III Fig. Ison.

REGU.

Terminus est triplex major medius iam

Quatuor Termini cuiusmodi sunt A F I O. sicuti accipiantur

per 8 Regulam continentur VI. per 7 Reg. com. XII. per 6 Regulam

AAA
AAE
AAI
AAO
AEA
AEI
AEI
AEO
AIA
AIE
AII
AIO
AOA
AOE
AOI
AOO
EAA
EAE
EAI
EAO
EIA
EIE
EII
EIO
EOA
EOE
EOI
EOO
IAA
IAE
IAI
IAO
IEA

ABA
ABE
ABI
ABO
AOA
AOE
AOI
EOA
EOE
EOI
EOO
OAA
OAE
OAI
AAE
AAO
AIE
AIO
IAE
IAO
EIA
EIE
EIO
EOA
EOE
EOI
EOO
OIA
OIE
OIO
OEO

qua
um
Al-
id,
ub-
ille
Ma-
inis
ro-
mi,
isti-
dif-
no-
er-
du-
no-
er-
mis
Est
im
un-
tia
na-
ra-
ex-
bis
cat
li-

Modi possibilis 64. Aristoteles inventor Syllogismi. Galenus auctor Figurae 4. Modi Inutiles 54.

Quatuor Terminu cyclusmodi sunt A E I O. Item accipiuntur non possunt nisi modis 64. Componi.

TERMINI. MODI XIX.

Table with 5 columns: Major, Medius, Minor, and four syllogism figures (Celarent, Darii, Ferio, Baroco). Includes numerical indicators 1, 2, 3.

PROPOSITIONES

Table showing syllogism forms: Celarent, Darii, Ferio, Baroco, and their corresponding propositional forms like 'Celant' and 'Dant'.

FIGURE IV.

Subpre, tum pre, tum Sub sub, denique pre Sub.

Table of syllogism figures: I Fig., II Fig., III Fig., IV Fig., Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

REGULA COMMUNES

Terminus est triplex major, medius, minor. Nil sequit, geminis ex particularibus unquam...

REGULA SPECIALES

I. Sit minor affirmans, nec major particularis. DEM. Sit minor affirmans, ut idem sit major ubique. Distribues medium, nisi major sit specialis.

Table with 4 columns: 4. In I. Fig., 4. In II. Fig., 6. In III. Fig., 5. In IV. Fig. Lists syllogism forms and their exclusions.

XXIII per 3 Regulam Communem VI per 7 Reg. con. XII per 6 Regulam con. m. XIII per 5 Reg. Communem.

Addidit Galenus figuram quartam, quando nimirum medium in majore prædicatur in minore verò subjicitur. Sed hæc figura accidentaliter duntaxat differt à figura prima Aristotelica, ad quam facilè reducitur, si terminorum fiat transpositio, aut major in minorem transmutetur. *Modus*, qui est forma correspondens propositionibus, dicitur *congrua dispositio propositionum secundum quantitatem, & qualitatem*. Modos ad concludendum magis utiles novendecim ex Aristotele recensent Dialectici. Hos explicatos videre poteris in Dialectica vulgata, vel etiam in adjecto schemate, quod plures alios modos tum utiles, tum inutiles, una cum figuris, ac regulis partim communibus partim specialibus in compendio exhibet. De modo

558. *Observanda* porrò sequentia: I. Quatuor primi modi figuræ primæ sunt *Modi perfecti*; eòquod in iis consequentia ita clara sit, ut cuiusvis facilè appareat. Reliqui modi omnes *Imperfecti* nuncupantur, propterea quòd eorum concludendi vis non ita manifestè statim apprehendatur. II. Modi novendecim ab Aristotele enumerati ad eos tantum syllogismos spectant, qui medium commune habent, nullus enim ex iis assignabilis est, qui unam saltem præmissam universalem non habeat. III. Hic aut similis syllogismus: *Omnis homo est animal; sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal; referri potest ad Davii*. Licet enim hic modus & minorem, & conclusionem particularem exigat, qualis minor & conclusio allati syllogismi *formaliter non est;*

est;

est; quoniam tamen ex supposito, quòd *Petrus* sit homo, & animal, *aliquis* sit homo, & animal, hinc minor singularis, & conclusio, quantum ad hoc, particularibus propositionibus æquivalent. Pluribus hæc omnia profequitur P. De-
delley in summulis à num. 322. usque ad num. 340.
 Et *Casilius summularum cap. 6. 7. & 8. Lib. 3.*

ARTICULUS II.

De Principiis Directivis Syllogismorum.

559. **N**Ota. Principia extrinseca syllogismi vel directiva sunt, vel perfectiva. De Perfectivis articulo sequenti agetur, hinc directiva tantum examinanda sumimus. Pertinent autem ad principia dirigentia syllogismos. 1. Principia quædam lumine naturæ nota. 2. Regulæ generales syllogismorum simplicium. 3. Regulæ speciales cujusque figuræ. 4. Regulæ peculiare syllogismorum expositoriorum, ac compositorum. 5. Denique regulæ bonæ consequentiæ. Hæc omnia per distinctos §§. explicabimus.

§. I.

Quænam sint Principia directiva lumine naturæ nota?

560. *Dico* 1. Principia, sive veritates infal-
 libiles, lumine naturæ notæ, quibus syllogismus
 innititur, duplicis sunt generis; alia sunt logi-
 ca, alia metaphysica, quæ ultimato terminan-
 tur in hoc: *Idem nequit simul esse, & non esse.*
Principia Logica duo assignantur. Primum est,
Dictum de omni, quod fundat syllogismos affirma-
 tivos:

tivos : Alterum est *Dictum de nullo*, quod syllogismos negativos dirigit. Duplex hoc principium explicatum jam est n. 22.

561. *Dico 2. Principia Metaphysica* pariter duo sunt ; unum affirmativum, negativum alterum. *Affirmativum* est : *Quaecunque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* *Negativum* est : *Quaecunque distinguuntur in uno tertio, distinguuntur inter se.* Sensum Principii affirmativi vide n. 22. Sensus autem principii negativi est iste : *Quandocunque duo ita se habent, ut unum identificetur cum tertio, alterum verò cum eodem tertio non identificetur, illa duo inter se identificari nequeunt.* v. g. *Quia Homo* cum tertio, scilicet cum *Animali* identificatur ; *Lapis* autem cum eodem tertio non identificatur, hinc *Homo & Lapis* identificari inter se non possunt. Adverte hìc, quòd hęc duo : *Distingui à tertio, & distingui in tertio* non sint idem. Nam duo distinguuntur *in tertio*, quando unum eorum cum tertio identificatur, alterum verò ab eo distinguitur ; Duo autem distinguuntur *à tertio*, si nullum eorum cum tertio identificetur ; ac propterà multa distincta à tertio, non sunt distincta inter se : v. g. *Homo, & Animal rationale* distinguuntur à *Ligno*, quin distinguuntur inter se.

562. *Obj. Lignum* identificatur substantiæ, & *Brutum* etiam identificatur substantiæ, nec tamen lignum, & brutum identificantur inter se, ergo primum principium metaphysicum infallibile non est. *R. D. ant.* *Lignum* identifica-
tur

tur omni substantiæ. N. alicui substantiæ, quæ alia est ab eâ, cui identificatur brutum. C. Mirum proinde non est, quòd lignum & brutum non identificenter inter se, quia non identificantur eidem, sed diverso tertio. *Si ais: Rationale, & Risibile non distinguuntur inter se, licet distinguantur à lapide; ergo saltem principium negativum fallit.* R. N. *Conf.* supra jam insinuavi, aliud esse, distinguere *in tertio*, & aliud distinguere *à tertio*; proinde superius dicta hinc consule.

§. II.

Quænam sint Regulæ generales syllogismorum simplicium?

563. *Nota.* Ex principiis, quæ paragrapho proximè superiori retulimus, deducuntur regulæ septem, quas Dialectici generales appellant; eòquod in quacunque figura, & quovis modo observari debeant. Dirigunt autem hæ regulæ potissimum syllogismos simplices, ac constantes medio communi. De his ex ordine agemus.

564. *Regula I. est: In Syllogismo tres tantum termini esse possunt.* Fundatur hæc regula in principiis metaphysicis: *Quæcunque sunt eadem unè tertio, &c. & Quæ sunt distincta in tertio &c.* In Syllogismo enim nil aliud fit, quàm quòd duo extrema connectantur inter se in conclusione, aut à se invicem removeantur, eòquod fuerint connexa cum medio in præmissis, aut ab eo remota. Ad hoc autem non nisi tres termini requiruntur. Multiplicat autem terminos formaliter

liter in syllogismo. 1. *Æquivocatio*. 2. *Mutatio suppositionis*. 3. *Mutatio statûs*. 4. *Ampliatio*. 5. *Distractio*. 6. *Restrictio*. 7. *Mutatio Casûs*. 8. *Diminutio*. 9. *Alienatio*. Vide dicta n. 477.

564. *Obj.* Hi syllogismi boni sunt, & habent quatuor terminos: 1. *Omne animal est sensitivum; sed Bucephalus est aliquod animal; ergo est sensitivus*. 2. *Caseus est substantia; sed mus rodit caseum; ergo rodit substantiam*. 3. *Omne animal est vivens sensitivum; sed Molossus est animal; ergo est vivens*. 4. *Deus superbis resistit; sed Petrus est superbus; ergo Deus Petro resistit*. 5. *Deus præmiis remunerat virtutem; sed Charitas fraterna est virtus; ergo Deus præmiis remunerat charitatem fraternam*. *R.* Hi & similes syllogismi quatuor terminos non habent; quia facile ad tres terminos reduci possunt, & consequenter tribus æquivalent. Sic in primo syllogismo *Omne animal, & aliquod animal* diversos terminos non constituunt, eoquod *aliquod animal* in *omni animal* contineatur, & idem objectum repræsentationis habeant. *Secundus* æquivalet huic: *Rodens caseum est rodens substantiam; sed mus est rodens caseum; ergo est rodens substantiam*. In tertio *Vivens sensitivum*, & *Vivens* non formant duos terminos, quia sub *vivente* in conclusione intelligitur *sensitivum*, Si verò neges id subintelligi, tunc erit materialiter tantum bonus, sicut hic: *Omne referens tantum figuram Leonis est Leo fictus; sed sydus aliquod refert tantum figuram Leonis; ergo sydus aliquod est Leo*. Adde, quod universim non liceat argumentari à termino restricto
ad

ad non restrictum ; plus enim inferretur in conclusione quàm positum erat in præmissis. *Quartus* æquivalet huic : *Superbi sunt , quibus Deus resistit ; sed Petrus est superbus ; ergo Petrus est , cui Deus resistit.* Quòd denique *quintus* bonus sit , facilè dignosces , activum in passivum mutando.

565. *Regula II.* est. *Medium non debet ingredi conclusionem.* Ratio est ; quia aliàs idem probaretur per idem , cùm in conclusione nihil diversum ab iis , quæ in præmissis posita sunt , inferretur. Adde , quòd in syllogismis , qui principiis metaphysicis regulantur , inferri debeat : Duo esse eadem , vel distincta inter se , quia in præmissis eadem , vel distincta dicebantur uni tertio ; adeoque *tertium* , sive *medium* in præmissis tantùm poni necesse est.

566. *Obj.* Hic Syllogismus bonus est : *Omne animal est sensitivum ; hoc animal est animal ; ergo hoc animal est sensitivum.* Licèt medium ingrediatur conclusionem ; ergo. R. N. Quòd medium *sub ratione medi* ingrediatur conclusionem ; Nam *Hoc animal* in præmissis est extremum , & sub extremi ratione in conclusione ponitur. Si reponas saltem in hoc syllogismo : *Omne currens essentialiter movetur ; sed Petrus est currens ; ergo Petrus currens essentialiter movetur.* Medium ingreditur conclusionem , & tamen bonus est ; ergo. R. N. *ant.* vel D. medium ingreditur conclusionem *directè* , ut prædicatum , vel subiectum. N. *indirectè* , ut aliquid determinans subiectum. C.

567. *Regula III. est: In altera præmissarum medium debet perfectè distribui. Ratio est: Quia si medium non perfectè distribuitur in præmissis, extrema non poterunt adæquatè cum illo identificari in præmissis, aut ab eo distingui; consequenter nec poterunt adæquatè identificari inter se, aut adæquatè distingui in conclusione.*

568. *Obj. Hic syllogismus: Petrus est animal; Petrus est rationalis; ergo aliquod animal est rationale; est bonus, licèt medium non distribuatur; ergo. R. 1. N. Suppositum, hanc & alias regulas generales datas esse pro ejusmodi syllogismis, qui constant medio singulari; sed sancitæ universim sunt pro syllogismis constantibus medio communi. R. 2. D. 2dam partem Ant. Licèt medium non distribuatur formaliter. C. & medium non distribuatur æquivalenter. N. Distribuatur medium singulare æquivalenter, h. e. licèt sumi non possit pro suis inferioribus copulativè enumerandis; sumitur tamen secundùm totam suam latitudinem, secundùm quam sumi potest; quod exinde colligitur, quia terminus singularis nequit sumi jam distributivè, sive pro se toto, jam disjunctivè, sive pro parte suâ; sicut alius terminus communis; cùm divisibilis non sit, sed uni soli affixus; quare etiam individuum dicitur. Idem dic de terminis simpliciter, materialiter, aut collectivè supponentibus, si tamen terminus collectivus sumatur pro singulari collectione. Hinc boni insuper sunt sequentes syllogismi: 1. *Omnia elementa sunt qua-**

tuor ; sed aër , ignis , terra , aqua sunt omnia elementa ; ergo sunt quatuor. 2. Homo est species ; Homo est universale ; ergo aliquod universale est species. 3. Aliquis oculus est necessarius ad videndum ; Sed aliquis , vel omnis oculus (utrumque enim dicere possum) est vel dexter vel sinister ; ergo oculus vel dexter , vel sinister est necessarius ad videndum. In his enim medium saltem æquivalenter distribuitur ex ratione supra assignata.

569. Regula IV. est : Nihil debet distribui in conclusione , quod non fuit distributum in præmissis. Ratio est : Quia terminus non distributus particularis est , à particulari verò ad universale consequentia non tenet ; cum extrema eate nus sint eadem inter se , quatenus sunt idem cum uno tertio. Contra hanc regulam peccant sequentes syllogismi : *Omne animal sentit ; omne animal est substantia ; ergo omnis substantia sentit. Omne sensitivum est vivens ; nulla planta est sensitiva ; ergo nulla planta est vivens &c.* Si igitur afferatur syllogismus , qui benè concludere videtur , erit tantum bonus materialiter , non autem formaliter. Patet in sequentibus : *Omnis homo est animal ; sed lapis non est homo ; ergo lapis non est animal. Deus est adorandus , sed nullus Sanctus est Deus ; ergo nullus Sanctus est adorandus.* Ecce similes manifestè falsos : *Omnis homo est animal ; sed equus non est homo ; ergo equus non est animal. Deus est invocandus ; sed nullus Sanctus est Deus ; ergo nullus Sanctus est invocandus.*

570. Regula V. est. Ex puris particularibus nihil sequitur. Ratio est : Quia , si utraque præmissa

missa

missa sit particularis affirmativa, medium non distribuitur; quod est contra regulam tertiam: Quodsi verò una affirmativa sit, negativa altera, ita ut medium distribuatur, tunc reliqui termini in præmissis non erunt distributi, quorum unus distribuatur in conclusione, adeoque peccabitur contra regulam quartam, vel certè peccabitur rursus contra regulam tertiam. Hinc vitiosi sunt sequentes Syllogismi. *Aliquis homo non est niger; aliquis Æthiops est homo; ergo aliquis Æthiops non est niger.* *Aliquis homo est sanctus; aliquis homo est impænitens; ergo aliquis impænitens est Sanctus.* *Aliquod animal est homo; aliqua substantia non est homo; ergo aliquod animal non est substantia. &c.*

571. *Obj.* Hic syllogismus: *Aliquis homo est rationalis; aliquod animal est omnis homo; ergo aliquod animal est rationale.* est ex puris particularibus, & est formaliter bonus; ergo. *R.* N. quòd constet puris particularibus; nam minor est prædicatio inordinata, & ordine constructionis sic poni deberet: *Omnis homo est aliquod animal*, ubi subjectum universale, propositionem quoque universalem facit. *Inst. 1.* Hic Syllogismus ex puris particularibus bonus est: *Aliquis homo est studens Philosophiæ; sed ille homo est Petrus; ergo Petrus est studens Philosophiæ.* *R.* N. quòd sit ex meris particularibus; medium enim æquivalente singularare est, adeoque syllogismus est expositivus, de quo hæ regulæ universim non procedunt. *Inst. 2.* Hic syllogismus ex meris particularibus est formaliter bo-

nus : *Equus est brutum ; sed aliquis homo non est brutum ; ergo aliquis homo non est equus.* R. N. rursus syllogismum constare meris particularibus ; sed est in *Baroco* , & majorem universalem habet ; cùm major sit propositio indefinita in materia necessaria , quæ universali æquivallet. *Inst. 3.* Hi Syllogismi boni sunt : *Aliquod rationale est Petrus ; aliquod vivens non est rationale ; ergo aliquod vivens non est Petrus.* *Aliquod substantivum est homo ; aliquod verbum non est substantivum ; ergo aliquod verbum non est homo.* Sed hi constant meris particularibus. R. N. *min.* Si enim major utriusque fiat propositio ordinata , patebit syllogismos præfatos ex meris particularibus non esse , sic enim erunt in figura tertia , & saltem *æquivalenter* in modo *Baroco*. Adde , quòd regulæ syllogisticæ universim (ut jam aliquoties monui) pro iis syllogismis inventæ sint , qui habent extrema communia ; quorum rationes sæpè cessant in syllogismis expositiviis , aut habentibus *terminos singulares* , vel *collectivè* , *materialiter* , aut *simpliciter* supponentes. *Inst. 4.* Hic syllogismus : *Aliquod rationale est homo ; nullum brutum est rationale ; ergo nullum brutum est homo ;* ut jacet falsus est , licet bonus sit , & in *Camestres* , si major ordinata fiat , dicaturque : *Homo est rationalis.* ergo idem dicendum est de syllogismis in præcedenti instantia allatis. R. N. C. *Disp. est* : quia præsens syllogismus , ut jacet , manifestè vitiosus est , quia proceditur à non distributo ad distributum. *Econtra superiores syllogismi , etiamsi concedatur ,*

atur, quòd, sicut jacent, sint ex meris particularibus, vitiosi tamen non sunt; cùm à regula excipiantur, quia respectu illorum ratio regulæ cessat.

572. *Regula VI. est. Ex puris negativis nihil equitur. Ratio est.* Quia in puris negativis extrema inter se affirmari, nec negari possunt; Imprimis non possunt affirmari; quoniam in præmissis identificata non fuerunt cum eodem tertio. Deinde nec possunt negari; quia non in tertio sed à tertio duntaxat distincta fuere in præmissis. Vide dicta de hac regula in *Prolegomenis*, à n. 22. usque ad n. 23.

573. *Obj.* Hic syllogismus ex meris negativis formaliter bonus est: *Quod non est spiritus non est angelus; Lapis non est spiritus; ergo lapis non est Angelus.* R. N. quòd sit ex meris negativis: Minor enim infinitari debet, & dici: *Lapis est non spiritus*, sive lapis est distinctus à spiritu. Cum major eundem sensum habeat. Poteris etiam resolvere hunc syllogismum juxta modum *numero modò citato* allegatum. *Inst.* Quælibet propositio negativa reduci potest ad infinitantem; ergo syllogismus ex meris negativis erit bonus. R. T. *ant.* Hoc enim nugari potius foret, quàm prudenter Philosophari. N. *Conf.* Quia factò supposito syllogismus sæpè habebit aliud vitium, v. g. quatuor terminos ob medium semel infinitatum, & semel non infinitatum &c.

574. *Regula VII. est: Conclusio sequitur partem debiliorem præmissarum; h. e. i. Si una præ-*

missa sit *particularis*, etiam conclusio talis erit: aliàs procederetur à non distributo ad distributum. 2. Si una præmissa sit *negativa*, conclusio pariter *negativa* esse debet: aliàs inferretur, extrema esse idem inter se, quia non fuerunt idem cum tertio in præmissis. 3. Si una præmissa sit *contingens*, aut *probabilis*, aut *falsa*, aut *naturalis*; etiam talis ponenda est conclusio; aliàs assereretur, vel negaretur connexio necessaria, certa, vera, aut supernaturalis inter extrema in conclusione; quorum tamen connexio contingenter tantum, aut probabiliter, aut falso, aut naturaliter asserita, vel negata fuit in præmissis. Ex his deduces rationem Regulæ generalem esse hanc: Quòd connexio duorum inter se in conclusione fortior & amplior esse non valeat, quàm fuerit in præmissis cum tertio; aliàs effectus foret nobilior suâ causâ.

575. *Obj. 1.* Hic syllogismus, quem affert Aristoteles lib. 2. *de cælo* cap. 4. *Omnes stellæ, quæ non scintillant, sunt propè nos; sed planetæ non scintillant; ergo sunt propè nos*: minorem negativam habet, & conclusionem affirmativam, & tamen bonus est; ergo. *R. N.* minorem negativam esse; cum enim *non* in majori infinitanter sumatur, in minori quoque sic sumi debet, ut retineatur idem medium. Adeoque minor sic ponenda est: *Planetæ sunt stellæ non scintillantes.* *Inst. 1.* Hic syllogismus: *Vel nox est, vel dies est; sed dies non est; ergo nox est*; non servat hanc regulam, & tamen bonus est; ergo. *R. D. conf.* Ergo conclusio non sequitur par-

partem debiliorem in categoricis syllogismis. N. in iis, in quibus major membra inter se pugnantia continet, aut *formaliter*, vel *virtualiter* contradictoria. C. Ratio autem, cur in his ultimis syllogismis conclusio non sequatur partem debiliorem, est hæc: quia una pars contradictionis in minori negatur, igitur altera pars in conclusione necessariò affirmatur, aut vicissim. Hic verò de syllogismis categoricis duntaxat loquimur. De hypotheticis, ac compositis postea agetur. *Inst. 2.* In hoc syllogismo: *Aliquod animal est Petrus; nullum animal est planta; ergo nulla planta est Petrus.* Conclusio est universalis, & major est particularis; ergo. R. 1. Regula hæc non spectat syllogismum constantem termino singulari; quia in tali casu cessat ratio regulæ. R. 2. In hoc syllogismo est prædicatio inordinata, cum terminus singularis de particulari prædicetur. Igitur ordinatè sic poni deberet syllogismus: *Petrus est aliquod animal; nullum animal est planta; ergo Petrus non est planta: qui utique bonus est.* *Inst. 3.* In hoc syllogismo: *Omne brutum est substantia; nullum brutum est rationale; ergo aliquod non rationale est substantia.* Conclusio est particularis affirmativa licet una præmissa sit universalis affirmativa, & altera negativa, & tamen syllogismus benè concludit. ergo. R. D. *2dam partem ant.* Et tamen benè concludit vi formæ syllogisticæ præcisè. N. vi conversionis. C. Allatus syllogismus, ut hic jacet, habet quatuor terminos: *Brutum, Substantia, Rationale, Non rationale.* Si verò

conclusionem sic convertas: *Ergo aliqua substantia non est rationalis*, eique applices præmissas sic: *Nullum brutum est rationale; omne brutum est substantia*: habebis syllogismum bonum in *Fellapton*. *Inst. 4.* In hoc syllogismo: *Quidquid physicè existit, est ens; sed Paulus physicè existit; ergo est ens*: minor est contingens & conclusio est necessaria; ergo. *R. D. ant.* Et conclusio *materialiter* sumpta, & *ut consequens*, est necessaria. *C. formaliter* accepta, & *ut deducta*, sive *ut consequentia* est *N. h. e.* Petrus est quidem secundum se necessario ens: quoniam verò in præsentis Syllogismo asseritur, Petrum ideò esse ens, quia existit; hinc sicut existit contingenter, ita etiam vi hujus syllogismi est contingenter ens. Eodem modo in hoc syllogismo: *Omnis lapis est substantia; sed Paulus est lapis; ergo Paulus est substantia*: Conclusio *materialiter* accepta vera est, non autem *formaliter*; cum falsum sit Petrum ideò esse substantiam, quia lapis est.

576. *Obj. 2.* Ex hac regula sequeretur, præmissam nobiliorem, v. g. universalem, aut affirmativam, non esse causam conclusionis; sed hoc dici nequit; ergo. *R. D. maj.* Non esse causam quatenus nobilior, v. g. universalis, vel affirmativa est. *C.* quatenus connexio est unius extremi cum medio. *N. Inst. 1.* Effectus sequitur causam perfectiorem; v. g. dum duo equi eundem trahunt currum, currus sequitur equum fortiolem; ergo etiam conclusio præmissam perfectiorem sequitur. *R. D. ant.* Sequitur causam perfectiorem, si utraque causa *divisibiliter*
in-

influat, nec causa perfectior ab imperfectiore impediatur. C. si ambæ *indivisibiliter* influant, & perfectior impediatur ab imperfectiore. N. Præmissæ autem influunt in conclusionem indivisibiliter; i. e. constituunt unam indivisibilem connexionem ac causalitatem, ita, ut neutra secundum se accepta, causalitatem propriam habeat, sed una dependeat ab altera, & impediari possit. Ex his etiam patet disparitas ad paritatem allatam; nam equi divisibiliter solum trahunt eundem currum, i. e. quilibet habet causalitatem propriam, & ab altero independentem, nec ab eo impedibilem. *Inst. 2.* Si equus ex una parte vinculis ferreis, ex altera verò parte funiculo debili simul alligetur, dicitur simpliciter firmiter ligatus; ergo etiam intellectus præmissâ unâ debili, & alterâ firmâ firmiter ligatur in ordine ad assensum conclusionis. R. D. *ant.* Si equus per dicta vincula ligetur *divisibiliter*. C. si *indivisibiliter*, hoc est, si uno ligetur vinculo, quod ex parte ferreum est, ex altera verò funiculo debili constat. N. In hoc ultimo ligamine est paritas cum præmissis in conclusionem influentibus, non autem in priori. *Inst. 3.* Ex universalibus præmissis sequi potest particularis conclusio; ergo etiam ex particulari universalis. R. N. *Cons. Disp.* est: Quia ex eo, quod plus est, facile sequitur, quod minus est, non verò vicissim. Adde, quòd particularis sub universali contineatur. *Inst. 4.* Denominatio sumitur à potiori; ergo conclusio sequitur partem nobiliorem. R. I. Sequeretur, quòd

quòd omnis effectus à Deo, & creatura productus simpliciter infinitus dici deberet. R. 2. D. ant. sumitur à potiori in prædicatis divisibilibus ratione *extensionis* in quantitate, aut ratione *intensionis* in qualitate; sicut æthiops simpliciter niger dicitur, licet sit secundum quid albus. C. In prædicatis indivisibilibus. N. in his enim valet aliud axioma: *Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu.* Inst. 5. Habitus supernaturales cum intellectu producant eundem actum, actus tamen non naturalis, sed supernaturalis dicitur; ergo à pari. R. N. C. *Disp. est*: Quia habitus, & intellectus producant actum ut duæ causæ partiales, & in diverso genere causæ. Præmissæ econtrà conclusionem in eodem genere causæ, & ut una causa producant. *Nec obstat*, quod præmissa certa v. g. fortior sit probabili; nam licet fortior sit ratione suâ, fortior tamen non est in ordine ad conclusionem: quia hanc non ratione suâ, sed ratione connexionis extremorum cum medio causat, quæ in concursu præmissæ debilis, simpliciter debilis est, sicut ligamen constans parte ferreâ & firmâ, & alterâ parte debili v. g. ex filo serico, simpliciter debile dicitur.

577. *Reflexio.* Vitiosus est omnis syllogismus categoricus, qui contra unam ex his regulis peccat. Id tamen observatum hucusque est, quòd syllogismi vitiosi plerumque à tribus hisce regulis deficient: *syllogismus tres terminos habere debet. Medium debet in altera præmissarum distribui. Non debet procedi à non distributo ad distributum.*

butum. His enim & aliæ regulæ innituntur. Ad has proinde si quis benè advertat, syllogismorum fallacias, ac vitia facilè deteger. Siquis autem varias, quæ in syllogismis occurrere possunt, fraudes accuratius inspicere cupiat, is utiliter legere per otium poterit Tract. 4. p. 2. *Dialecticæ P. Du Trieu, Item Cornæum Tract. 4. Summul. Semery & alios.*

§. III.

Quænam sint speciales cujuslibet figuræ Regulæ?

578. *Dico.* Allatæ hæctenus, & explicatæ generales syllogismorum leges Scaturigines quasi sunt, ex quibus speciales cujuslibet figuræ regulæ derivantur. Hinc specialem non transgredieris regulam, quin contra aliquam ex generalibus pecces. Proinde regulis generalibus jam fusè satis explicatis, superfluum duco, specialibus figuræ cujuslibet regulis diutiùs immorari; eas igitur breviter recensebo, suisque rationibus succinctè stabiliam. Sunt autem sequentes:

REGULÆ PRIMÆ FIGURÆ.

Sit minor affirmans, nec major Particularis.

Complectitur hic versus duplicem primæ figuræ regulam. *Prima est: Ex minore negante nihil sequitur. Ratio est: Quia proceditur à non distributo ad distributum; ut videre est in hoc syllogismo: omnis homo est animal; nullum brutum est homo; ergo nullum brutum est animal: ubi Animal in majori non distribuitur, distribuitur autem in*

Con-

Conclusionem. *Secunda est: Ex majori particulari nihil concluditur. Ratio est: Quia medium non distribuitur: medium enim in majore particulari in qua est subjectum non distribuitur; nec distribuitur in minore affirmativa, in qua est prædicatum, cum minor affirmativa, licet universalis sit, subjectum duntaxat distribuatur. Unde legitimus non est hic syllogismus: Aliquod animal est Leo; Omnis lupus est animal; ergo omnis lupus est Leo. Si dicas: Hic syllogismus: Omnis homo est animal; nullum brutum est homo; ergo aliquod animal non est brutum. Minorem habet negativam, & tamen bene concludit; ergo prima regula fallit. R. D. ant. Et hic syllogismus indirectè concludit in *Fapesmo*. C. Et concludit directè. N. Hæc autem regula intelligenda tantum est de syllogismis directè concludentibus. Si igitur conclusionem directè sic inferas: Ergo aliquod brutum non est animal: Videbis syllogismum vitiosum esse ex ratione regulæ. Idem dic ad syllogismum constantem majore particulari, & indirectè concludentem in *Frisesom*. Quæ ulterius contra has regulas objici possent, vide n. 568. & n. 569.*

REGULÆ SECUNDÆ FIGURÆ.

Una negans præeat, nec major sit specialis.

Duæ porro regulæ pro secunda figura in hoc carmine continentur. *Prima est: Ex puris affirmativis in secunda figura nihil sequitur. Ratio est: Quia medium non distribuitur, ut videre est in hoc syllogismo: Omne brutum est ani-*

animal; omnis homo est animal; ergo omnis homo est brutum. Secunda est: Ex majori particulari nihil concluditur: proceditur enim à non distributo ad distributum, ut fit, quando dicis: Aliquod animal est homo; nullus equus est homo; ergo nullus equus est animal.

REGULÆ TERTIÆ FIGURÆ.

Sit minor affirmans, conclusio sit specialis.

Leges rursus duas hic versus continet. *Prima est: Ex minore negativa nihil sequitur; transitur enim à non distributo ad distributum; ut vides in hoc syllogismo: Omnis homo est substantia; nullus homo est lapis; ergo aliquis lapis non est substantia. Secunda est: Conclusio sit particularis; aliàs rursus à non distributo ad distributum proceditur; ut in hoc syllogismo: Omne animal vivit; Omne animal est substantia; ergo omnis substantia vivit.*

§. IV.

Quenam sint peculiare syllogismorum compositorum, ac Expositorii Regulæ?

579. Dico 1. Syllogismi Compositi, si resolvi in simplices possint, regulis syllogismorum simplicium diriguntur, quas §. 2. hujus articuli explicavimus. Hinc syllogismus compositus bonus, aut falsus erit, prout simplex, in quem resolvitur bonus aut falsus est. v.g. Hic syllogismus: *Qui dicit hominem esse animal, verum dicit; sed qui dicit hominem esse equum, dicit hominem esse animal; ergo qui dicit hominem esse*

esse

esse equum verum dicit : falsus est, quia resolvitur in hunc simplicem vitiosum : *Omnis homo est animal ; omnis equus est animal ; ergo omnis equus est homo* : in quo medium non distribuitur. Quòd si verò Syllogismi compositi ad simplices resolvi non possint, fundari debent in regulis communibus bonæ consequentiæ, quas in §. sequenti afferam. Sunt porrò ex syllogismis compositis maximè in usu *Disjunctivus*, *conditionalis*, *copulativus*. Es his copulativus specialem difficultatem non patitur sed ejus bonitas aut vitiùm facilè dignosci potest, si omnibus particulis copulativis resolvatur in syllogismum simplicem, qui si legitimus sit, aut vitiosus, ipse quoque legitimus aut vitiosus erit. Hoc igitur omisso de reliquis porrò agemus, quibus subjungemus regulas pro syllogismo exponibili, & expositorio.

580. *Dico 2.* Syllogismus disjunctivus sequentes regulas habet sibi peculiare: I. est: *Si medium in majore & minore disjunctivè ponatur, conclusio non erit legitima.* Ratio est: Quia medium disjunctum se habet, ut medium non distributum; adeoque uni extremo secundum unam partem, & alteri secundum alteram convenire potest. Hinc vitiosè concludit hic syllogismus: *Vel Joannes, vel Andreas est furatus centum aureos ; sed hic homo est vel Joannes, vel Andreas ; ergo hic homo est furatus centum aureos.* II. est: *Si major disjunctiva affirmet duo membra, & minor unum eorum neget, conclusio affirmans alterum erit legitima.* Evincit hoc ratio manifesta:

festi:

festa: Nam ex supposito, quòd major disjunctiva vera sit, tunc necessariò unum membrum ita se habet, ùt major enuntiat; uno igitur membro in minore verè negato, alterum in conclusione rectè negatur. Patet id in hoc syllogismo: *Vel dies est, vel nox est; sed non est nox; ergo dies est.* III. est: *Si major disjunctiva duo membra affirmet, & minor affirmet unum, conclusio non benè negat alterum:* Quia propositionis disjunctivæ veritati non obest, si utrumque membrum disjunctum verum sit, ùt dictum est n. 504. Patitur tamen hæc regula exceptionem: Si enim particula disjunctiva *exclusivè* Sumatur, aut si disjunctio fiat *inter membra pugnantia*, tunc affirmato uno in minore; rectè negabitur membrum alterum in conclusione; cùm utrumque membrum ita esse nequeat. Hinc benè dico: *Vel Dies est, vel nox est; sed dies est; ergo non est nox.* Adverte tamen, Sophistas subinde abuti hac exceptione, v. g. in hoc syllogismo: *Vel Petrus est doctus, vel non est doctus; sed Petrus est doctus; ergo non est doctus:* Ubi in conclusione non negatur totum membrum disjunctivæ propositionis, & hinc non concluditur. Conclusio proinde sic ponenda esset: *Ergo Petrus non est non doctus.* IV. est: *Si major disjunctivè neget duo membra, tunc altero eorum in minore verè affirmato, alterum benè negatur in conclusione.* Si autem in hoc casu minor unum membrum neget, conclusio non semper rectè affirmat alterum. Rationem utriusque partis desume ex duplici regula immediatè præcedente.

Dixit

Dixi: *non semper*, ob exceptionem in tertia regula positam. V. est: *Si minor, & conclusio sit disjunctiva, iidem termini in utraque propositione disjungendi sunt.* v. g. *Omne animal est sensitivum; sed vel Quercus, vel Bucephalus est animal, ergo vel Quercus vel Bucephalus est sensitivus.* Plura de his vide apud Casilium lib. 3. cap. 17. à n. 37. usque ad finem capitis.

581. Dico 3. Syllogismus conditionalis dicitur ille, qui unam aut plures propositiones hypotheticas habet. Reducuntur autem ad propositiones hypotheticas etiam illæ, quæ particulis constant vel *Causalibus*, ut hæc: *Quia Petrus ferventer orat, hinc gratiam accipit.* Vel *Relativis.* v. g. *Quod est animal, est sensitivum.* Vel *Adverbiis temporis, aut loci.* v. g. *Ubi, vel quando sol est, ibi, vel tunc dies est.* Pro syllogismis ejusmodi propositionibus constantibus assignantur sequentes regulæ. I. est: *Si omnes propositiones in syllogismo sint hypotheticæ, tunc quælibet earum integrum syllogismum categoricum complectitur.* Si igitur hi syllogismi categorici sint legitimi, etiam conditionalis legitimus erit. v. g. Hic syllogismus: *Si homo est animal, est sensitivus, si est sensitivus est vivens; ergo si homo est animal, est vivens: bonus est, quia hic syllogismus: Omne animal est sensitivum; omnis homo est animal; ergo omnis homo est sensitivus: quem complectitur major, bonus est.* Similes syllogismos, & minor, & conclusio præfati syllogismi hypothetici in se continent, quia æquivalenter tres in se terminos, duasque copulas habent. II. est:
Si

Si major conditionalis vera sit, & minor conditionem affirmet, tunc etiam conclusio verè affirmabit conditionatum. Econtrà si minor neget conditionem, propterea conclusio non statim rectè negabit conditionatum. Juxta hanc regulam benè sequitur: Si Petrus intrabit cauponas, se inebriabit; sed Petrus intrabit cauponas; ergo se inebriabit. Malè autem concluditur sic: Si Petrus intrabit &c. sed Petrus non intrabit cauponas; ergo se non inebriabit. Possset enim inebriare se, quin intret cauponas. III. est: Si major conditionalis vera sit, & in minore negetur conditionatum, tunc conclusio benè negabit conditionem, malè autem conclusio conditionem affirmabit, si minor conditionatum affirmet. Patet hoc in exemplis obviis. Ratio autem hujus, & prioris regulæ est, quia non necessariò datur mutua inter conditionem, & conditionatum connexio. IV. est: Syllogismus conditionalis malè concludet, si conditio, vel restrictio in minore adjecta destruat veritatem majoris. Hinc non sequitur: Si Joseph allicietur ad inhonesta peccabit; sed Joseph allicietur ad inhonesta, & non consentiet; ergo Joseph peccabit. Ratio est: Quia restrictio termini, si non ubique adhibeatur, inimica est bonæ consequentiæ.

582. Dico 4. Syllogismus exponibilis est, qui constat propositionibus exponibilibus, de quibus vide n. 485. Quemadmodum verò propositiones exponibiles vel *Exceptivæ*, vel *Exclusivæ*, vel *Reduplicativæ* sunt; ita pariter Syllogismi ejusmodi vel *Exceptivi*, vel *Exclusivi*, vel *Reduplicativi* appellantur, Pro his syllogif-

mis sequentes assignantur regulæ. I. est: Syllogismi exponibiles boni sunt, si boni sint simplices, per quos exponuntur, & quibus æquivalent. Sic bonus est hic: *Tantum homo est capax Philosophiæ; sed animal à longis auribus infame, non est homo; ergo animal à longis auribus infame non est capax Philosophiæ.* Cujus ratio est; quia æquivalet huic simplici pariter bono: *Nullum animal ab homine distinctum est capax Philosophiæ; sed animal à longis auribus infame est animal ab homine distinctum; ergo animal à longis auribus infame non est capax Philosophiæ.* Econtra hic syllogismus fallit: *Omnis Gallus est homo; sed tantum in Gallia natus est Gallus; ergo tantum in Gallia natus est homo:* fallit enim & hic syllogismus, cui æquivalet: *Omnis Gallus est homo, sed nullus in Gallia non natus est Gallus; ergo nullus in Gallia non natus est homo:* in quo proceditur à non distributo ex parte majoris extremi, ad distributum in conclusione. II. est: *Exceptio, vel reduplicatio semel adjuncta termino, semper eidem termino adjungenda est.* Aliàs in syllogismo erunt quatuor termini, ut in hoc: *Omnis homo quæ Logicus est doctus; sed Petrus est homo; ergo Petrus est doctus.* III. est: *Particula exclusiva ponenda non est in conclusione ante copulam, nisi in utraque præmissa præcesserit; aliàs inferetur id, quod non ponebatur in præmissis; ut si dicas: Nullum visibile est lapis; tantum homo est visibilis; ergo tantum homo non est lapis.*

583. Dico 5. Syllogismus expositivus dicitur, qui constat medio singulari. Dicitur exposito-

positorius, quia exponit, & explicat syllogismum constantem medio communi. Fieri quidem potest hic syllogismus in quavis figura, aptissimè tamen fit in tertia; quia medium singulare aptissimè subicitur. Si sit affirmativus, nititur principio affirmativo metaphysico: *Quaecunque sunt eadem uni tertio &c.* Si autem sit negativus, fundatur in altero principio metaphysico negativo: *Quaecunque distinguuntur in uno tertio &c.* Cæterùm servari accuratè in hoc syllogismo debet mediï singularitas, ne scilicet intelligatur de diversis, aut pluribus identificetur; aliàs non tenet conclusio, ut in hoc syllogismo: *Natura divina est pater, natura divina est Filius; ergo Filius est Pater.* Ubi mediï singularitas non accuratè servatur, cum natura divina diversis identificetur, nempe Patri, & Filio. Vel, ut alii dicunt, medium in hoc syllogismo non distribuitur; quia dici non potest: *Quidquid est natura divina est Pater.* Advertendum prætereà, quòd syllogismus expositivus in secunda figura constare possit meris particularibus. *Ratio est:* Quia non obstat ratio de distribuendo medio, cum medium singulare non possit secundùm aliquid necti cum uno extremo, & secundùm quid cum alio, sicut in syllogismo constante puris particularibus, & medio communi. Adeoque in ejusmodi syllogismo servatur adhuc principium metaphysicum: *Quæ sunt eadem uni tertio &c.* Fusiùs hæc omnia tractârunt. Casilius in suis summulis lib. 3.

Haunoldus in *Log. pract.* p. i. c. 4. Toletus, Fonseca, & alii.

584, *Reflexio I.* Quidam accuratiùs syllogismos examinantes, distinguunt inter syllogismum compositum, & complexum. *Complexum* dicunt illum, cujus una præmissa tantum terminis complexis, & unâ copulâ constat, non autem pluribus propositionibus simplicibus. Talis, cum ad syllogismum simplicem reduci debeat, ejus quoque regulis subjacet. Ut verò syllogismum ejusmodi benè reducas, ad ejus conclusionem præcipuè attendas necesse est. Hæc si affirmativa sit, præmissas quoque affirmativas pone; si negativa, una saltem præmissa, & præcipuè major negativa sit oportet. V. g. Hunc syllogismum complexum: *Qui non est in gratia, damnabitur; sed impius non est in gratia; ergo damnabitur*: optimè sic reduces: *Non constitutus in gratia damnabitur; sed impius est non constitutus in gratia; ergo damnabitur*. Quodsi verò conclusio esset negativa, syllogismum benè reduceres sic: *Non constitutus in gratia, non salvabitur; sed impius est non constitutus in gratia; ergo non salvabitur*. *Syllogismum compositum* dicunt illum, qui unâ saltem præmissâ compositâ in plures propositiones simplices resolubili constat. De hoc in præsentî §. actum est. II. Certum est, quòd non omnes syllogismi simplicis regulæ servari in composito possint. Sic hic syllogismus: *Vel Dies est, vel nox est; sed non est dies; ergo nox est*: in primis non habet medium propriè dictum, cum quo duo con-

veniant extrema. Deinde conclusio non sequitur partem debiliorem. Idem dic de hoc syllogismo: *Aut mundus errat, aut Christus fallitur; sed Christus non fallitur; ergo mundus errat.* III. Omnes propositiones compositas, omnesque syllogismos compositos ad simplices reducere velle, inanis labor est. Sæpè enim inter terminos, quorum connexio per propositionem compositam affirmatur, aut negatur, non est identitas, aut stricta repugnantia; sed tantum quædam existentiae connexio; cum tamen in propositione simplici affirmetur, aut negetur identitas. Hinc non reduces hunc aut similem syllogismum: *Si sol est, dies est; sed sol est; ergo dies est*: Si enim dicas: *Præsentia solis est dies*: propositionem hanc ponere quidem locò prioris potes; Hæc tamen priorem strictè non resolvit, cum alio prædicato constet.

§. V.

Quænam sint Regulæ bonæ consequentiæ?

585. Regularum bonæ consequentiæ aliæ sunt generales, particulares aliæ. Has antequam ponamus, advertendum, quòd Antecedens in discursu verum, vel necessarium dicatur, quando utraque præmissa vera, vel necessaria est; si enim vel una ex præmissis falsa sit, aut contingens, vel impossibilis, totum Antecedens falsum, contingens, aut impossibile dicitur. Præsciendum prætereà est, quòd hæ regulæ de syllogismo formaliter bono procedant. Recensentur autem passim Regulæ generales bonæ consequentiæ sequentes.

I. *Ex verò non nisi verum sequitur ; Ex falso autem supposito tanquam vero , etiam verum deduci potest.* Ratio 1mæ partis est : Quia id , quod ritè sequitur , necessariam habet connexionem cum illo , ex quo sequitur ; sed quod necessariam cum vero connexionem habet , non nisi verum esse potest ; ergo. Ratio 2dæ partis est : quia illa consequentia est bona , quæ ex recta terminorum ac propositionum dispositione sequitur ; sed recta ejusmodi dispositio haberi quoque potest in materia de se falsa , suppositâ tamen tanquam vera ; ergo. Imo non tantùm consequentia , sed etiam consequens in tali casu verum esse potest ; quia duo extrema connexa inter se , connecti in præmissis possunt cum medio falso ; ut si dicas : *Omnis planta est rationalis ; omnis homo est planta , ergo omnis homo est rationalis.* Dixi tamen notanter : *Ex falso supposito tanquam vero.* Verum enim connecti nunquam potest cum *absolutè falso.*

585. II. *Falsum non nisi ex falso legitimè sequitur.* Ratio hujus regulæ facilè colligitur ex ratione primæ partis regulæ præcedentis.

587. III. *Ex contingenti legitimè sequitur contingens , imò etiam necessarium.* Partem primam ipsa experientia probat , quæ docet , sæpè inferri contingens , quod tamen ex necessariò inferri nequit , ut statim patebit. *Partis secundæ* inde constat ; Eò quod duo extrema contingenter tantùm connexa cum tertio , possunt necessariò connexa esse inter se : ut vides in hoc syllogismo : *Quidquid currit est animal ; Petrus currit ;*

rit ;

rit; ergo *Petrus est animal*: quo in syllogismo ex minore contingente sequitur conclusio necessaria. *Si opponas*: Hoc pugnare cum regula septima communium, quæ exigat, ut conclusio sequatur partem debiliorem. R. N. Nam regula communium allegata intelligenda tantum est de conclusione formaliter tali, & ut deducta est ex præmissis, quæ in allegato etiam syllogismo contingens est. Igitur allegata conclusionis præsentis necessitas aliunde est, quam à præmissis contingentibus. *Si dicas*: Ex hac regula sequeretur, quod ex vero posset fieri falsum, quod tamen in prima regula negatum est. *Probas assertum*. Contingens potest esse falsum; ergo. R. D. *ant. probat.* Potest esse falsum absolute. C. Si supponatur tanquam verum, ut regula prima dicit. N. *Inst.* Præmissis contingentibus concessis, sequitur conclusio necessaria; ergo. R. D. *ant.* Sequitur conclusio necessaria *necessitate consequentiæ*. C. necessitate consequentis. N. Præsens autem regula non est de consequentiæ, quæ in omni syllogismo legitimo necessaria est; sed de consequente.

588. IV. *Ex necessario non nisi necessarium sequitur; id quod sequi etiam potest ex impossibili supposito tanquam vero, vel conditionatè affirmato.* *Ratio unæ partis est*: Quia aliàs ex vero posset sequi falsum; nam si non sequeretur necessarium; ergo sequeretur vel contingens, vel impossibile: contingens autem potest esse falsum; impossibile verò semper est falsum. Accedit, quod ea, quæ sunt necessariò connexa cum uno ter-

tio, etiam necessariò connexa sint inter se, saltem physicè; ergo si duo necessario fuerunt connexa in præmissis cum medio, etiam necessariò connexa sunt inter se. *Ratio 2dæ partis est:* Quia duo extrema possunt inter se necessariò necti, ex supposito, quòd connectantur ita cum tertio, sive medio impossibili. *Si dicas contra imam partem:* Ex contingenti sequi potest necessarium; ergo etiam ex necessario contingens. *R. N. Conf. Dispar est:* Eò quod duo necessariò connecti inter se possint, quin connectantur necessariò eidem tertio. Econtrà nequeunt duo necessariò connecti eidem tertio, quin necessariò connectantur inter se. *Si reponas:* Oppositorum eadem est disciplina, sive ratio; ergo. *R. D. ant.* Eadem est disciplina simpliciter N. secundùm quid. C. Allegati axiomatis sensus est: quòd, qui cognoscit oppositum unum, suo modo alterum quoque cognoscat. *Si urgeas:* Hic syllogismus: *Omne currens est vivens; omne currens movetur; ergo aliquod vivens movetur:* præmissas necessarias habet, & conclusionem contingentem; ergo. *R. N. ant.* Si enim syllogismus supponatur bonus, conclusio sumitur *conditionatè*, sicut præmissæ, habetque hunc sensum: *ergo aliquod vivens movetur, si existat currens;* quo in sensu conclusio necessaria est, sicut præmissæ. Si autem conclusionem non sumas *conditionatè*, syllogismus quatuor terminos habebit, quia in conclusione subjecti existentiam affirmat, quam non asserit in præmissis.

589. V. *Ex possibili sequi nequit impossibile.*
Ratio est: Quia si duo extrema identificari possint cum tertio in præmissis, identificari quoque valent inter se in conclusione. Hinc etiam natum est vulgatum illud: Ex possibili in actu posito non sequitur impossibile. De his fusiùs agit P. Haunoldus in *Log. pract.* p. 2. cap. 1. a. 2. Item Honoratus Fabri de *Artificio consequentiæ.* Præter regulas has generales assignantur aliæ adhuc magis particulares, quæ sunt veluti axiomata, ad dirigendas argumentationes perutilia.

590. *Primum est:* Si duo necessariò, ac mutuò, connectantur inter se, tunc ab uno eorum posito, vel negato, valet consequentia ad alterum positum, vel negatum. Sic quia partes simul sumptæ necessariò connectuntur cum toto, Definitio cum definito, Dies cum sole, ab uno eorum mutua valet consequentia. *Secundum est:* Posito antecedente, i. e. prædicato inferiori, bene ponitur consequens, i. e. superius, sed non vicissim. Inferiora enim necessariam habent cum superioribus connexionem; superiorum autem cum inferioribus connexio necessaria non est. Sic bene dico: *Corpus est; ergo substantia est. Homo est, ergo animal est &c.* sed non vicissim. Axioma hoc tenet in iis omnibus, quæ connexionem necessariam quidem habent, sed non mutuam. *Tertium est:* Negato consequente, sive superiore prædicato, bene negatur inferius. V. g. *Non est vivens; ergo non est animal.*

591. Pro Syllogismis ex obliquis observanda denique sequentia. I. Ejusmodi syllogismi

benè concludunt, si manente eodem sensu resolvi possint in syllogismum bonum constantem terminis rectis. II. Si minus extremum in minore positum in recto sit, congruè in obliquo ponitur in conclusione, si medium in majore etiam in obliquo positum fuerit. v. g. *Omnis creaturæ datur initium; sed homo est creatura; ergo hominis datur initium.* III. Majus extremum ritè ponitur in conclusione in obliquo, si terminus medius in minore pariter in obliquo positus fuerit. v. g. *Omnis homo est animal; hic actus est hominis; ergo hic actus est animalis.*

ARTICULUS III.

De Principiis perfectivis Syllogismorum.

592. **N**ota. Principia perfectiva sunt illa, quibus syllogismi imperfecti ad perfectos reducuntur. Principia ejusmodi duo recensent Dialectici, *Conversionem* scilicet, & *Præmissarum transpositionem*, quibus addunt *Expositionem*. De conversione actum est n. 24. 25. 26. item n. 527. Qua ratione autem & quando convertendæ, ac transponendæ in reductione præmissæ sint, tres potissimum reductionis species exhibent, quarum prima *Ostensiva* dicitur. Altera *Reductio per Expositionem*. Tertia *Reductio per impossibile*. De duabus primis consule Dialecticam vulgatam P. Du Trieu, quæ eas *Tract. 3. p. 2. 2. cap. 2. a. 3.* satis accommodè explicat. Nec minùs idonea est methodus, quam Dialectica citata pro ordinanda reductione per impossibile assignat. Verùm

rùm cùm admodùm succinctè posita sit, & cæteroquin reductio per impossibile non parùm utilitatis habeat, illam ipsam methodum nonnihil explicatiùs hìc tradam; omisso tamen carmine illo: *Phæbifer axis obit terras, sphaeramque quot annis.* Ad quod reflectere nonnullis ævi nostri Philosophis nimis molestum videtur.

593. *Dico.* Reductio per impossibile est, Quando ex contradictoria conclusionis negatæ, & unâ præmissâ concessâ formatur syllogismus perfectus concludens contradictoriam, vel contrariam alterius præmissæ concessæ. Sterilis non est hæc reductio, sed fructum parit, eumque jucundissimum, qui laborem omnem, quem Philosophus in artificio hoc addiscendo ponit, abundè compensat. Nam præter ingenii subtilioris, feliciorisque memoriæ laudem, quam prorsus singularem exinde consequitur, id quoque utilitatis ex eo decerpit, quòd Adversarium concessis præmissis consequentiam in bono syllogismo negantem erroris convincere possit, eique invictè demonstrare, quòd vel malè adstipulatus fuerit præmissis, vel iis concessis erroneè consequentiam negarit, vel quòd duo contradictoria simul admittere cogatur. Potest hæc reductio fieri in modis omnibus, si tamen in quatuor primis modis directis figuræ primæ instituat, potius *Obversio*, quàm *Reductio* dicenda est, cùm non fiat syllogismi imperfecti in Perfectum transmutatio. Regularum, juxta quas hæc reductio faciliùs instituitur, *Prima* pro figura prima his versibus continetur:

Major

Major fit Minor, ut sit contradictio Major:

Excipe Celantes, in quo convertitur ordo.

Explicatur: Præprimis in reductione per impossibile investiganda est propositio negatæ conclusionis contradictoria: hæc necessariò concedenda propositio in syllogismo reducente unius ex præmissis locum obtinebit. His suppositis, Regula pro syllogismis reducendis in prima figura modò allegata præcipit, ut contradictoria negatæ conclusionis occupet locum Majoris, ipsa verò Major syllogismi reducendi descendat in locum Minoris, & omissa denique syllogismi reducendi Minore, ponatur conclusio, quæ ex ejusmodi præmissis aptè inferri potest. v. g. Si quis concessis præmissis neget consequentiam hujus syllogismi in *Baralip*:

Omne sensitivum est vivens;

Omnis homo est sensitivus; ergo

Aliquod vivens est homo.

Ut probes malè negari consequentiam, inquire contradictoriam conclusionis, quæ hæc est. *Nullum vivens est homo.* Hanc & reliqua juxta datam explicationem dispone, & consurget hic syllogismus in *Celarent*.

Nullum vivens est homo;

Omne sensitivum est vivens; ergo

Nullum sensitivum est homo.

Quæ conclusio mediatè saltem contradictoriè opponitur *Minori* in syllogismo superiori concessæ. Dixi mediatè; quia minor hæc: *Omnis homo est sensitivus*, complectitur hanc particularem: *Aliquis homo est sensitivus; & hæc conclusio:*

Nul-

Nullum sensitivum est homo, si simpliciter convertatur sic: *Nullus homo est sensitivus*; contradictoriè opposita est isti propositioni: *Aliquis homo est sensitivus*. Excipitur ab hac regula, ut secundum carmen indicat, modus *Celantes*; ut enim syllogismus in *Celantes* reducatur per impossibile, contradictoria conclusionis poni debet loco Minoris, & ipsa minor propositio syllogismi reducendi debet subire vices *Majoris*, ac denique omisâ majore inferri debet conclusio, quæ ex præmissis ita transmutatis inferri potest.

594. *Regula secunda* pro syllogismis in figura 2da reducendis hoc carmine comprehenditur:

Servat Majorem, variâtque secunda minorem.

Explicatur: In syllogismo secundæ figuræ reducendo retinenda est *Major*; loco Minoris ponitur propositio contradictoria negatæ conclusionis, & omisâ minore syllogismi reducendi inferitur conclusio, prout ex præmissis ita transpositis inferri potest v. g. Si concessis præmissis negetur conclusio hujus syllogismi in *Cesare*:

Nulla planta est sensitiva;

Omne animal est sensitivum; ergo

Nullum animal est planta.

Hanc conclusionem malè negari optimè evinces, si propositionem hanc: *Aliquod animal est planta*, quæ est contradictoria conclusionis negatæ, ponas loco *Minoris*, & *Majore* loco relictâ concludas in *Ferjo* sic:

Nul-

Nulla planta est sensitiva ;

Aliquod animal est planta ; ergo

Aliquod animal non est sensitivum.

595. *Regula Tertia pro syllogismis figuræ 3tæ sequenti carmine exhibetur.*

Tertia Majorem variat , servatque Minorem.

Explicatur : Si syllogismus sit in tertia figura , ejus reductio hoc modo instituenda est : Primò propositio contradictoria conclusionis pro *Majore* adhibetur. Deinde retentâ *Minore* omittitur syllogismi reducendi *Major*. Denique infertur conclusio , ut potest. Exempli loco sit hic syllogismus in *Darapti* :

Omnis Rex est mortalis ;

Omnis Rex est homo ; ergo

Aliquis homo est mortalis.

Syllogismum hunc ut ritè reducas , accipe primò contradictoriam conclusionis , eamque pro *Majore* substitue. Postea servatâ *Minore* pone conclusionem , quæ ex præmissis ita dispositis sequitur , formabisque hunc syllogismum in *Celarent* :

Nullus homo est mortalis ;

Omnis Rex est homo ; ergo

Nullus Rex est mortalis.

596. Pro dignoscendo modo perfectò , ad quem syllogismus imperfectus reducendus est , attendere juvat ad præmissarum dispositionem in syllogismo reducente occurrentem. Quod si enim assumptâ conclusionis negatæ contradictoriâ , unaque præmissarum retentâ duas habeas propositiones universales affirmativas , syllogismum

gismum reduces ad *Barbara*. Si verò alteram universalem negativam habeas, & affirmativam alteram, reduces ad *Celarent*. Pariformiter dignosces, quando ad *Darii*, vel ad *Ferio* instituenda sit reductio.

DISPUTATIO III.

De Demonstratione, & Scientia.

ARTICULUS I.

De Demonstrationis Essentia, & Divisione.

597. **D**ico 1. Quemadmodum discursus variè considerari potest, ita quoque demonstrationis multiplex est acceptatio. Ac primò quidem *causaliter* accipitur, sicque consistit in solis præmissis demonstrativis, i. e. certis & evidentibus, quæ *faciunt scire causaliter*, dum conclusionem certam & evidentem causant, quæ est ipsa scientia actualis. Subinde *Formaliter* sumitur; & sic accepta in conclusione demonstrativa consistit, quæ tanquam forma intellectui inhærens, eum denominat *formaliter scientem*. Denique accipitur quandoque pro artefacto logico, quod Syllogismus demonstrativus appellatur; sic accepta tam in præmissis, quàm in conclusione consistit, facitque scire tum *causaliter* per præmissas, tum *formaliter* per conclusionem.